

ТИҚХММИ қошидаги
“International House Tashkent”
академик лицейи

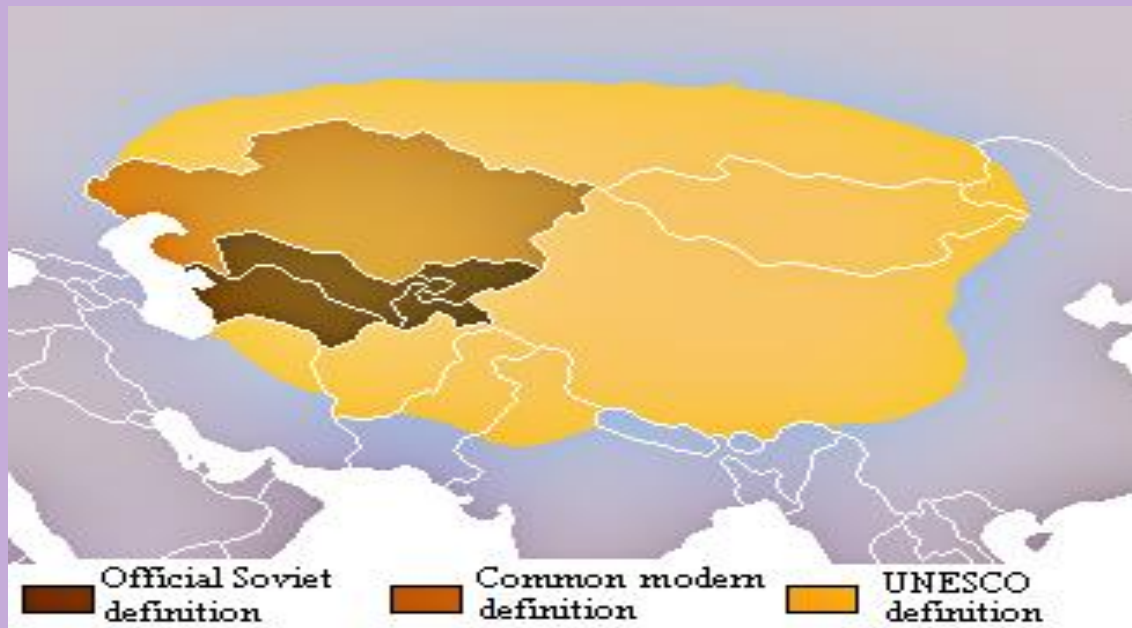
Марказий Осиё ва Ўзбекистон

Қодиров Собир Мамадиёрович

s.kodirov@tiame.uz
smqodirov@mail.ru

Марказий Осиё давлатлари:

- Ҳудуд давлатларини аниқлашда ва ажратишда бир нечта фикрлар мавжуд;
- Бирор мамлакат дунё океани билан туташмаган;
- Ҳиндистон, Хитой ва Эрон каби геосиёсий кучларга қўшни бўлиши;
- Афғонистон билан ҳам чегарадош;
- Майдони 4 млн.км²;
- Аҳолиси 70 млн. киши (2019);

TIAME

Марказий Осиё
давлатларидаги урбанизация
даражаси (1800 йиллар
бошида 3%):

• Қозоқистонда 53.2%;

- Туркменистонда 50.8%;
- Ўзбекистонда 36.6%;
- Қирғизистонда 36%;
- Тожикистонда 27%;

Субрегионни табиати ва иқлими:

TIAME

Марказий Осиё давлатлари табиий ресурсларга бой;
ҳудуддаги мамлакатлар асосан мўътадил ва субтропик иқлим
минтақаларида жойлашган;
қишлоқ хўжалигида ҳал этувчи омил бўлган сув ресурслари жуда
нотекис тақсимланган;
шунинг учун ҳам регионни асосий қисми дашт, чалачўл ва чўллардан
иборат;

Субрегионни аҳолиси ва миграция:

- Минтақанинг барча давлатларида аҳолининг табиий ўсиши анча юқори;
- Бу кўрсаткичлар Тожикистон (31) ва Қирғизистонда (28) энг баланд (1000дан бир улуш);
- Туркменистон (21) ва Қозоқистонда (23) нисбатан паст;
- Ўзбекистон (23) эса ўрталикни эгаллаган;
- Лекин барча давлатлар учун миграциянинг салбий сальдоси хос;
- Уч миллионер шаҳар бор Тошкент, Олма-Ота ва Нур-Султон;
- Бирор давлатнинг миллий ва сиёсий чегаралари бир-бирига мос тушмайди (масаланинг икки томони);

Туркменистон:
Майдони 491 000
км²;
Аҳолиси 5.8 млн.
(2018)

Тожикистон:
Майдони 141 400
км²;
Аҳолиси 9.1 млн.
(2019)

Қозоқистон:
Майдони 2.7 млн.
км²;
Аҳолиси 18.6 млн.
(2020)

Қирғизистон:
Майдони 199 900
км²;
Аҳолиси 6.4 млн.
(2018)

Субрегионни хўжалиги:

- Ташқи иқтисодий алоқаларнинг умумий йўналишларида Хитой, Россия, Туркия, Жанубий Корея ва айрим Европа мамлакатлари етакчилик қилишмоқда;
- Лекин ҳар бир республикани ўз хусусиятига боғлиқ ҳолда, масалан Ўзбекистон, Қозоқистон ва Туркманистонда саноат, қишлоқ хўжалиги бирмунча яхши ривожланган бўлса;
- Тожикистон ва Қирғизистонда аграр ва чорвачилик соҳалари йўлга қўйилган;

Субрегионни хўжалиги:

- Ёқилғи-энергетика мажмуаси Қозоқистон, Ўзбекистон ва Туркменистонда яхши ривожланган;
- Айниқса Қозоқистонда нефть йилига ўртача 100 млн.тонна қазиб олинади ва асосий қисми экспорт қилинади;
- Туркменистонда иқтисодий ва миллий бойлик негизини табиий газ ташкил этади;
- Электр энергиясини асосий қисмини Қозоқистон, Ўзбекистон ва Туркменистонда ИЭС ва ўз ўрнида Тожикистон ва Қирғизистонда ГЭСлар беради;
- Қора металлургия Қозоқистонда анча ривожланган ва қолган барча республикаларда (Туркменистондан ташқари) рангли металлургия ташқи савдода катта аҳамиятга эга;

Субрегионни хўжалиги:

- Қишлоқ хўжалиги ҳам регионда ўзига хос;
- Қозоқистонда дон ва чорвачилик асосий товар тармоғига киради;
- Ўзбекистонда пахтачилик, узумчилик, ипакчилик, сабзавотлар ва қоракўлчилик;
- Туркменистонда пахта, йилқичилик, қоракўлчилик, дон, полиз экинлари;
- Тожикистон ва Қирғизистонлар эса чорвачилик, боғдорчилик, пахтачилик тармоқларини йўлга қўйишган;

Марказий Осиё давлатларининг ўзаро
ривожланиш истиқболлари:

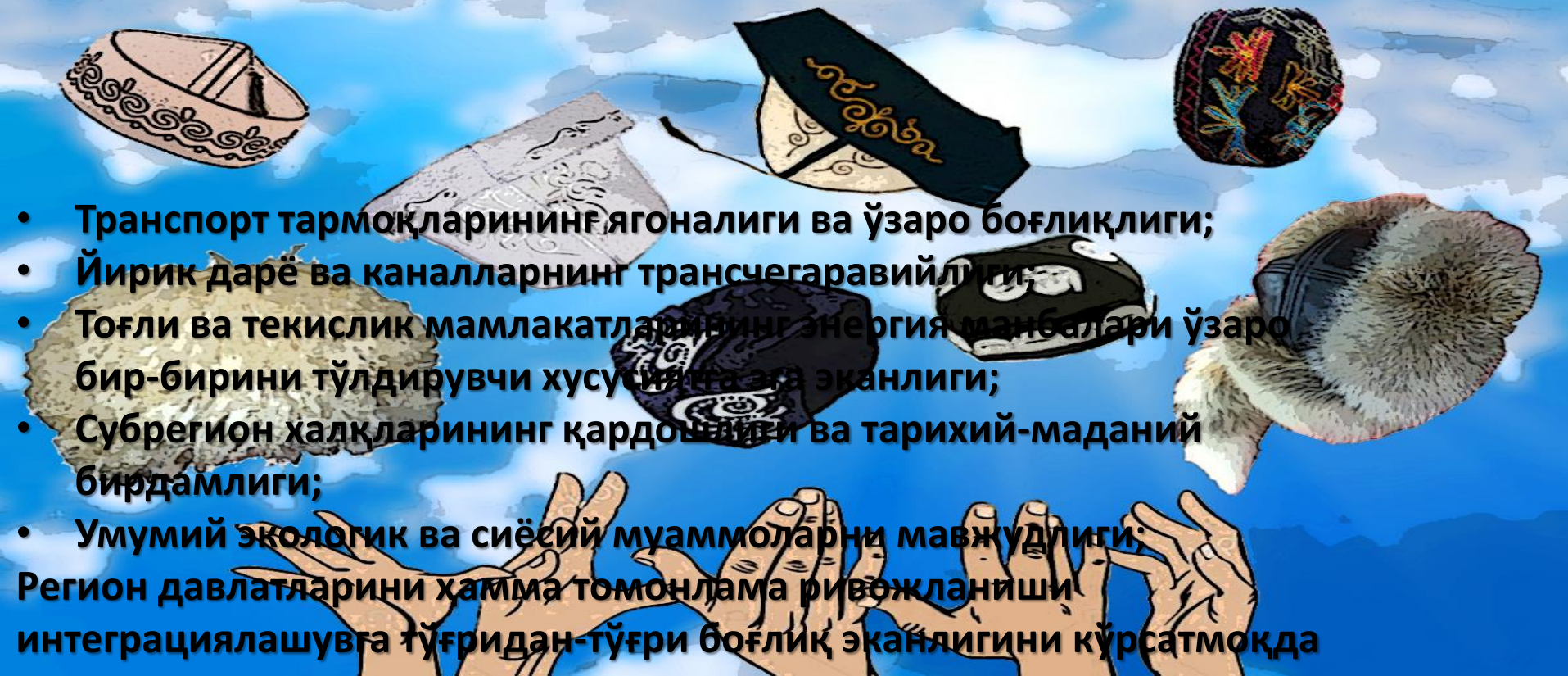

TIAME

Қуйидаги географик омилларга кўра:

- Транспорт тармоқларининг ягоналиги ва ўзаро боғлиқлиги;
- Йирик дарё ва каналларнинг трансчегаравийлиги;
- Тоғли ва текислик мамлакатларининг энергия манбалари ўзаро бир-бирини тўлдирувчи хусусиятга эга эканлиги;
- Субрегион халқларининг қардошлиги ва тарихий-маданий бирдамлиги;
- Умумий экологик ва сиёсий муаммоларни мавжудлиги;

Регион давлатларини ҳамма томонлама ривожланиши
интеграциялашувга тўғридан-тўғри боғлиқ эканлигини кўрсатмоқда

Ўзбекистон:

- Марказий Осиёнинг марказида жойлашган;
- Регионнинг ҳар бир давлати билан тўғридан-тўғри чегарадош;
- Шундай қилиб Ўзбекистон бу мамлакатлар ўзаро боғловчи халқа вазифасини бажаради;
- Шу асосда Ўзбекистон халқаро ҳамкорликнинг, товарлар ва капитал айланмасининг ўзига хос минтақавий марказига айланади;

Ўзбекистон:

- Минтақавий характерга эга бўлган сиёсий ҳамда экологик муаммоларни ҳам ҳал этилишида Ўзбекистонни ўрни беқиёсдир;
- Мамлакат минерал ресурслар, рангли металл конлари, ёқилғи-энергетика, руда бўлмаган (турли фойдали тузлар, қурилиш материаллари) қазилма бойликларнинг улкан заҳираларига эга;
- Ўзбекистон замонавий қишлоқ хўжалигини ривожлантириш учун жуда қулай агроиқлим ресурсларига бой;
- Демографик салоҳият ҳам юқори (Марказий Осиё аҳолисининг деярли ярми);

Ўзбекистон:

- Сўнгги йилларда ёқилғи-энергетика, кимё, озиқ-овқат саноатини ривожланишида сезиларли ўзгаришлар юз берди;
- Қишлоқ хўжалигида амалга оширилган ислоҳотлар ўтказилди;
- Натижасида суғориладиган фойдаланишда пахта майдонлари қисқартирилиб, буғдой, боғдорчилик ва узумчилик хўжаликлари кенгайтирилди;

Эътиборингиз учун раҳмат!

Қодиров С.М.
s.kodirov@tiiame.uz
smqodirov@mail.ru